

Reportaż

W dużym uproszczeniu można powiedzieć, że reportaż to relacja na gorąco z jakiegoś ważnego wydarzenia czy miejsca, jednak podana w starannej formie stylistycznej.

- Reportaż nie może i nie powinien być zbyt długi. Dwa razy zastanów się, nim zapiszesz jakieś zdanie, gdyż każde jest na wagę złota. Każde powinno wносить coś ważnego do tekstu.
- Bardzo istotny jest także dynamizm (po prostu: unikaj długich, rozbudowanych zdań).
- Nie bez znaczenia są emocje – nie może to być suchy tekst, nie można jednak pójść na łatwiznę, umieszczając dużo wykrzykników i wykrzykników.
- W reportażu powinno być widoczne Twoje zaangażowanie w prezentowany problem, a zarazem dystans niezbędny do jak najdokładniejszego i najplastyczniejszego ukazania zdarzeń.

Podział reportaży

- Ze względu na sposób ukazania faktów reportaże dzielimy na fabularne (skupione na wydarzeniach, obrazach, bohaterach) i problemowe (będące reakcją reportera na zauważone przez niego nadużycia, nieprawidłowości, krzywdę ludzi i zwierząt).
- Ze względu na temat reportaże dzielimy na bardzo wiele typów i nie ma w tym nic dziwnego – mogą one dotyczyć bardzo różnych zjawisk. Mamy więc reportaże: demaskatorskie (np. obnażające machlojki urzędników), podróżnicze, wojenne, sportowe i inne

Dobry reporter to:

- Autor reportażu to obserwator, uczestnik lub rekonstruktor zdarzeń. Ktoś, kto mówi o tym, co widzi i słyszy, i o tym, co czuje i myśli.
- Jest wrażliwy – dużo miejsca i uwagi poświęca bohaterom reportażu: ich przeżyciom i emocjom.
- Stara się lepiej poznać i zrozumieć otaczający go świat, jest otwarty.
- Jest dobrym obserwatorem i słuchaczem.
- Umie plastycznie, w sposób przykuwający uwagę przedstawić ludzi i miejsca.

Cechy dobrego reportażu

- Wiedza reportera musi być rzetelna i sprawdzona.
- Temat poruszający, ważny dla odbiorcy.
- Dobry wybór faktów i ich selekcja.
- Umiejętne wykorzystanie różnych źródeł w tekście (dokumentów, rozmów).
- Wyrazisty początek – od pierwszego zdania wiele zależy. Najlepsze byłoby zdanie proste, ale mocne, efektowne.
- Umiejętne wykorzystanie zaimków tu, teraz – co pozwoli czytelnikom poczuć się tak, jakby byli w opisywanym miejscu (prawie).
- Oddanie dynamizmu akcji, jasny i precyzyjny styl, obrazowość i konkretność twojego słownictwa.
- Stosowanie narracji w 1. i w 3. osobie liczby pojedynczej i mnogiej.
1. osobą liczby pojedynczej stosujemy m.in. po to, by podkreślić swoje zaangażowanie w opisywane zdarzenia. Zaś 3. osobą liczby mnogiej – by włączyć czytelnika w swój świat, nawiązać z nim kontakt.

Ważne przy pisaniu reportażu

- Twoja wiedza na temat będący przedmiotem reportażu musi być rzetelna; ogromne znaczenie ma poznanie osób i faktów, o których piszesz.
- Umiejętność selekcji i porządkowania zdobytych materiałów.
- Umiejętne wykorzystanie różnych źródeł w tekście (dokumentów, rozmów, zdjęć, filmów).
- Wyrazisty początek – od pierwszego zdania wiele zależy. Najlepsze byłoby zdanie proste, ale mocne, efektowne.
- Fachowe stosowanie mowy niezależnej i pozornie zależnej (niekoniecznie – ale to znacznie podniesie walory estetyczne Twojego tekstu).
- Operowanie czasem przeszłym i teraźniejszym.
- Umiejętne wykorzystanie zaimków tu, teraz – co pozwoli czytelnikom poczuć się tak, jakby byli w opisywanym miejscu.
- Oddanie dynamizmu akcji, jasny i precyzyjny styl, obrazowość i konkretność Twojego słownictwa.
- Stosowanie narracji w 1. i w 3. osobie liczby pojedynczej i mnogiej.
- 1. os. liczby pojedynczej stosujemy m.in. po to, by podkreślić swoje zaangażowanie w opisywane zdarzenia, to, że byłeś ich naocznym świadkiem czy nawet jednym z ich bohaterów.
- 1. os. liczby mnogiej – by włączyć czytelnika w swój świat, nawiązać z nim kontakt.

Na co musisz uważać?

- By reportaż nie pomieszał ci się z opowiadaniem. Unikaj narracji, relacjonuj, pokazuj, nie opisuj.
- Długość – reportaż nie może i nie powinien być zbyt długi. Każde zdanie powinno wносить coś ważnego do tekstu.
- Nie bez znaczenia są emocje – nie może to być suchy tekst. W reportażu powinno być widoczne zaangażowanie autora w prezentowany problem.

Pamiętaj, że reportaż nie jest popisem zdolności pisarskich (choć spraw warsztatowych nie wolno zaniedbać!) – jest ukierunkowany na czytelnika. Odbiorca reportażu zazwyczaj nie jest naocznym świadkiem przedstawianych w tekście zdarzeń; trzeba mu je unaocznnić. Między innymi z tego względu umieszcza w tekście imiona i nazwiska, nazwy miejscowości, instytucji itd.

Jak pisać?

Masz do wyboru dwa sposoby:

- **jako uczestnik wydarzeń**
Coś się wydarzyło, ty tam byłeś i chcesz o tym opowiedzieć. Przedstawiasz swoje wrażenia, możesz więc używać słów nacechowanych emocjonalnie. Możesz też ujawnić swoją opinię o wydarzeniu.
- **jako „oko kamery”**
Zachowujesz się jak operator kamery. Byłeś tam, ale jakby cię nie było. Za Twoim pośrednictwem czytelnicy uczestniczą w wydarzeniu. Ty jedynie wybierasz kolejne „ujęcia” – opisujesz miejsca, oddajesz głos kolejnym rozmówcom. Nie formułujesz opinii, ale tak dobierasz wydarzenia i wypowiedzi osób, aby czytelnicy bez problemu wyrobili sobie odpowiednie zdanie na temat bohaterów i zdarzeń. Tej formy często używają reporterzy, kiedy piszą o wydarzeniach dramatycznych, często smutnych.

Zasada sześciu pytań

Dziennikarze piszący reportaże zawsze kierują się zasadą sześciu pytań. Zastosuj je i ty. Jeśli Twój reportaż będzie wyczerpująco odpowiadał na wszystkie te pytania, to znaczy, że zawiera wystarczającą ilość informacji.

- **Kto?**
Kto jest bohaterem Twojego reportażu? Czy podałeś o nim wszystkie potrzebne informacje (imię, nazwisko, wygląd, wiek, czym się zajmuje)? Z jakiego powodu zainteresowałeś się akurat tą osobą?
Przykład:
Pani Krystyna, mieszkanka mojego osiedla, samotna emerytka.
- **Co?**
Co się wydarzyło? Co zrobiła ta osoba? A może – czego była świadkiem? To pytanie dotyczy wydarzenia, o którym chcesz opowiedzieć.
Przykład:
Opieka nad kotami.
- **Gdzie?**
Gdzie to się wydarzyło? Podaj miejsce (dokładnie).
Przykład:
Osiedle, mieszkanie pani Krystyny.
- **Kiedy?**
Podaj czas wydarzeń.
Przykład:
Trwa to od kilku lat, Ty poświęciłeś temu dwa dni w zeszłym tygodniu.
- **Jak?**
W jaki sposób coś się wydarzyło? Czy było to powszechne zjawisko, uczestniczyło w nim wiele osób, czy też dotyczyło jednej osoby, nikt właściwie o tym nie wiedział, a Ty uważasz, że trzeba zwrócić na to uwagę?
Przykład:
Pani Krystyna traktuje to zajęcie jako hobby, ale też jako cel swojego życia. Robi to chętnie, nikt choć jej nie pomaga.
- **Dlaczego?**
Dlaczego coś się wydarzyło? Jaki był tego powód? A może nikt nie zna powodu, a Ty właśnie chcesz go odkryć?
Przykład:
Pani Krystyna opiekuje się kotami, bo je kocha. Jest dobrym człowiekiem, lubi pomagać zwierzętom.

To były najważniejsze pytania. Ale możesz dodać jeszcze siódme:

- **Z jakim skutkiem?**
Czy wydarzenie coś zmieniło? Czy wpłynęło na czyjeś postępowanie?
Przykład:
Koty są zadbane, szczęśliwe. Inni mieszkańcy osiedla za przykładem pani Krystyny również starają się pomagać bezdomnym zwierzętom.

Aby reportaż był udany...

1. Reporter musi dokładnie wiedzieć, co chce przedstawić w reportażu, wybrać istotne informacje.

- **Tak**
Zwykłe osiedle – takie, jakich wiele w dużych miastach. Ale mieszka tu ktoś, kogo na pewno nie można nazwać „zwykłym człowiekiem”. Pani Krystyna – zwana przez wszystkich „kocią mamą”.
- **Nie**
*Na moim osiedlu zwykle nie dzieje się nic ciekawego. Mieszkają tu normalni ludzie, którzy pracują, uczą się. Są dwie piaskownice, jedna huśtawka. W pierwszej klatce wieżowca mieszka mój kolega Radek. W drugiej – pani Krystyna, którą mieszkańcy nazywają „kocią mamą”.
Czy wiesz, na czym polega błąd? Niepotrzebna jest uwaga o Radku – bo nie on jest bohaterem reportażu. I po co to wyliczanie „sprzętów osiedlowych”?*

2. Reporter nie może się rozdrabniać, powinien konsekwentnie realizować wyznaczony cel.

- **Tak**
Na balkonie stoją różnokolorowe miski, obok spora paczka suchej karmy. Jednak stołowników nie widać. „To pora drzemki” – wyjaśnia pani Krystyna.
- **Nie**
*Na balkonie pani Krystyny panuje porządek – są tu kolorowe kwiaty w doniczkach, głównie petunie, jest bujany fotel z wikliny. Są też kocie miski – żółte i czerwone, duże i małe. W lewym rogu balkonu stoi paczka z suchą karmą.
Czy wiesz, na czym polega błąd? Zbyt wiele niepotrzebnych szczegółów. Widać, że reporter nie wie, o czym chce pisać – o wyglądzie balkonu czy pasji pani Krystyny.*

3. Reportaż powinien być napisany językiem prostym, zrozumiałym. Nie stosuje się tu zdań wielokrotnie złożonych. Aby reportaż był dynamiczny, można zastosować równoważniki zdania.

- **Tak**
Przede mną rozpościera się niesamowity widok – ogromna góra śmieci. Nad nią poszukujące pożywienia ptaki.
- **Nie**
*Na pierwszym planie widzę olbrzymie ilości różnorodnych śmieci zalegające wielki plac, nad którym unoszą się chmary ptaków próbujących znaleźć coś do jedzenia.
Czy wiesz, na czym polega błąd? Zbyt rozwlekłe zdanie męczy czytelnika. Dobry reporter posługuje się celnym skrótem, a nie opisem.*

4. Zadaniem reportera jest nie tylko informowanie, lecz także kształtowanie opinii czytelników. Ale należy to tak robić, aby czytelnik nie miał wrażenia, że się go poucza. Właściwe wnioski musi wyciągnąć sam, jedynie z przedstawionej mu sytuacji.

- **Tak**
*Naszą rozmowę przerywa dzwonek. Pani Krystyna otwiera drzwi. Na wycieraczce pomiaukuje ślepy jeszcze kociak.
– No tak, kolejny podrzutek. Witaj w domu – pani Krystyna podnosi malca, a w jej oczach znowu widzę to ciepłe światło.*
- **Nie**
*Pani Krystyna bardzo kocha koty, więc nie była zła ani zdziwiona, kiedy na swej wycieraczce znalazła kolejnego podrzutka. Na pewno nim też się zaopiekuje.
Czy wiesz, na czym polega błąd? Lepiej unikać oczywistości i nie tłumaczyć czytelnikowi czegoś, czego z łatwością sam się domyśla.*

5. Reporter musi podawać dokładne, sprawdzone informacje.

- **Tak**
Znajduję się na ulicy Łącznej, przede mną sklep spożywczy. Wchodzę, pytam ekspedientkę o drogę do klubu.
- **Nie**
Znajduję się na jakiejś ulicy, przede mną jakiś sklep. Wchodzę, pytam jakąś panią za ladą o drogę do klubu.
Czy wiesz, na czym polega błąd? W reportażu trzeba unikać wyrażenia typu: jakiś, któryś, ktoś, coś. Liczą się konkrety.

Reportaż krok po kroku

Uwaga! To jedynie wzór. W przypadku reportażu nie obowiązuje ścisły schemat – wszystko zależy od tematu.

1. Zbierz materiały

Jeśli wiesz już, czego będzie dotyczyć twój reportaż, zastanów się, jakie informacje są dla Ciebie niezbędne. Przygotuj sobie listę pytań, które będziesz zadawał swoim rozmówcom.

Niezastąpiony jest magnetofon lub dyktafon. Możesz nie tylko nagrywać wypowiedzi swoich rozmówców, ale też własne uwagi, obserwacje. Jeśli nie masz magnetofonu, musi wystarczyć Ci kartka i długopis – wielu reporterów tak pracuje.

Zgromadziłeś już sporo materiałów – czas na ich selekcję. Wybierz te informacje, które związane są z tematem. Zdarza się bowiem, że rozmówcy odbiegają od tematu i udzielają zupełnie innych informacji niż te, których potrzebujesz. A nawet Ty sam możesz w trakcie zbierania informacji zainteresować się zupełnie innym tematem. Musisz jednak pamiętać, że reportaż nie może być chaotyczny. Kieruj się zasadą sześciu pytań.

2. Tytuł

To trudna rzecz. Tytuł reportażu musi intrygować, powinien być niejednoznaczny, ale zrozumiały. Po prostu oryginalny. Przyjrzyj się, jak tytułują swoje reportaże dziennikarze dużych gazet. W roli tytułu może wystąpić

- przysłowie,
- związek frazeologiczny,
- znany powszechnie cytat,
- pytanie retoryczne.

Na przykład:

Jak dwie krople wody?

– to może być tytuł reportażu o braciach bliźniakach.

Oko za oko, ząb za ząb

– o bijatyce w twojej klasie.

3. Zdanie wprowadzające

Przedstaw problem, którym chcesz się zająć. Aby reportaż był dynamiczny, od razu rozpocznij od opisu zdarzeń lub miejsca, w którym się znajdujesz.

W reportażu posługuj się zdaniami krótkimi, zrozumiałymi – najlepiej pojedynczymi lub złożonymi współrzędnie. W opisach (miejsc, osób) możesz używać zdań złożonych podrzędnie – okolicznikowych miejsca i czasu oraz przydawkowych.

4. Wypowiedzi bohaterów

Możesz je dokładnie przytoczyć. Nie zapomnij o przedstawieniu pytania, jakie zadałeś rozmówcom. Możesz też zrelacjonować wypowiedzi w mowie zależnej.

Aby dokładnie oddać nastrój rozmowy, korzystaj z interpunkcji – stosuj myślniki, wielokropki. Zobacz, w jaki sposób zapisane są dialogi w Twoich lekturach.

5. Rozwój wydarzeń

Dokładnie relacjonuj swoje działania, możesz też przyznać się do błędów, chybionych pomysłów – to sprawia, że reportaż jest dynamiczny.

- Na przykład:
Jestem już pewien, że tu nie dowiem się niczego ciekawego. Opuszczam więc mieszkanie Bartka.

6. Zakończenie

Powinno być równie dobre jak tytuł. Umieść tu czyjaś podsumowującą wypowiedź, swoją ciekawą obserwację. Nie mędrkuj, nie formułuj wniosków. Możesz też zakończyć pytaniem.

- Na przykład:
Czy zdarzyło się Wam kiedyś być w tak wyjątkowej sytuacji?
Czy spotkam go jeszcze kiedyś? Nie wiadomo.